

Arkadiusz Liberski

Wydział Filozofii Chrześcijańskiej UKSW wczoraj i dziś - osiągnięcia i perspektywy rozwoju : Warszawski Dzień Filozofii 2013

Studia Philosophiae Christianae 50/2, 188-199

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ilość zgłoszeń i niezwykle wysoki ich poziom merytoryczny pokazują, że filozofia polska, i to nie tylko XX wieku, jest zarówno tematem fascynującym, jak i w wielu obszarach niezbadanym.

ARKADIUSZ LIBERSKI

**WYDZIAŁ FILOZOFII CHRZEŚCIJAŃSKIEJ UKSW W CZERWCU
I DZIŚ – OSIĄGNIĘCIA I PERSPEKTYWY ROZWOJU.
WARSZAWSKI DZIEŃ FILOZOFII 2013**

21 listopada 2013 roku już po raz siódmy obchodziliśmy na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego Warszawski Dzień Filozofii. Wydarzenie to, zorganizowane przez katedrę Filozofii Kultury w ramach Światowego Dnia Filozofii UNESCO, na stałe wpisało się w kalendarz konferencji, sesji, paneli naukowych i sympozjów naszego Uniwersytetu. Wzorem lat ubiegłych wzięło w nim udział liczne grono pracowników naukowych, studentów oraz sympatyków filozofii. Centralny punkt obchodów stanowiła konferencja naukowa na temat: *Oryginalność i specyfika filozofii uprawianej i nauczanej na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW*. Konferencję poprowadził ks. dr hab. Jacek Grzybowski, pracownik naukowy wydziału Filozofii. W ramach jej przedstawiono sześć referatów, których podjęli się prelegenci, reprezentujący sekcje i katedry wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Prelekcje pozwoliły uczestnikom zapoznać się z osiągnięciami naukowymi Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej, wspólnie zastanowić się nad zadaniami, jakie stawia przed filozofią dzisiejszy świat nauki oraz nakreślić perspektywy rozwoju nauk filozoficznych na naszej Uczelni. Przedstawione problemy, zwłaszcza te związane z miejscem filozofii we współczesnej nauce, wywołały żarliwą, połączoną z bardzo owocną, wzajemną wymianą myśli, dyskusję.

Otwierając Warszawski Dzień Filozofii 2013, kierownik katedry Filozofii Kultury ks. prof. Jan Sochoń zaznaczył, że inicjatywa ta ma niejako potrójny cel: przede wszystkim ma służyć promocji myśli filozoficznej, uświadomić na ważną funkcję dydaktyczno-wychowaw-

czą nauk filozoficznych w procesie zdobywania wiedzy na poziomie studiów uniwersyteckich oraz zachęcać do wykorzystywania narzędzi filozoficznych w nauce, celem lepszego i głębszego zrozumienia różnych płaszczyzn ludzkiej egzystencji: osobistej, kulturowej, społecznej i politycznej. W takim duchu – jak zauważył ks. Sochoń – odbywały się poprzednie edycje Dnia Filozofii, poruszające następującą tematykę: *Pluralizm religijny: moda czy konieczność?*; *Filozof wobec kultury*; *Świat w perspektywie refleksji filozoficznej*; *Kultura i paradoksy śmierci*; *Filozofia w dialogu międzykulturowym*.

Pierwszy referat pt. *Badania nad filozofią średniowieczną na wydziale Filozofii Chrześcijańskiej* wygłosił prof. Artur Andrzejuk, reprezentujący sekcję Historii Filozofii. W swej prelekcji, ukazując osiągnięcia naukowe tej sekcji, rozpoczął on od przedstawienia badań prowadzonych nad filozofią średniowieczną. Prace te mają charakter specjalistycznych, prowadzonych na bardzo wysokim poziomie, studiów historyczno-literackich nad tekstami filozoficznymi. Zasadniczy cel badań stanowi analiza intelektualna oraz upowszechnianie tekstów o charakterze filozoficznym, pochodzących z okresu średniowiecza. Autor wystąpienia podkreślił, iż pracownicy naukowcy sekcji, pochylają się zarówno nad dorobkiem wybitnych filozofów średniowiecznych, chociażby św. Tomasza z Akwinu, jak i mało znanych a takich, którzy wnieśli znaczący wkład w rozwój nauki myślicieli, jak Jana Wersora, Jana Gersona czy Pawła z Worczyna.

Kolejnym przedstawionym przez prelegenta kierunkiem prowadzonych w ramach sekcji Historii Filozofii badań, były prace nad spuścizną intelektualną E. Gilsona. Spośród licznych problemów naukowych, jakimi zajmował się francuski uczyony, zasadniczy przedmiot dociekań intelektualnych stanowi tu jego metafizyka, a przede wszystkim rozumienie bytu w perspektywie tomizmu konsekwentnego. Ważne miejsce zajmuje też gilsonowska koncepcja metodologii historii filozofii. Kontynuując swój wywód, prof. Andrzejuk przywołał także ważną, związaną z historią powstania oraz działalności sekcji, postać Mieczysława Gogacza. Podkreślił, iż pracownicy naukowcy sekcji Historii Filozofii, starają się kontynuować prowadzone tu niegdyś badania prof. Gogacza nad metodologią historii filozofii a także rozwijać

jego rozumienie tej dziedziny wiedzy w odniesieniu do współczesnych jej ujęć. Na koniec swego wystąpienia prelegent zaznaczył również fakt, iż wśród istotnych osiągnięć prezentowanej sekcji, należy wymienić także promocję myśli filozoficznej, zwłaszcza przywołanych już tekstów filozofii średniowiecznej, dorobku św. Tomasza, E. Gilsona czy M. Gogacza, przy użyciu nowoczesnych środków przekazu, przede wszystkim zaś Internetu.

Następny referat zatytułowany *Między naukami przyrodniczymi a teologią. W poszukiwaniu współczesnej filozofii przyrody* wygłosił przedstawiciel sekcji Filozofii Przyrody, ks. prof. Adam Świeżyński. W pierwszej części wystąpienia przedstawił on uczestnikom konferencji historię powstania i działalności reprezentowanej sekcji. W ogólnym zarysie przybliżył wszystkie istotne wydarzenia związane z jej działalnością w latach (1954 – 1999), czyli w czasie istnienia ATK. Prelegent przypomniał sylwetki oraz twórczość wielu wybitnych – niestety w większości już nie żyjących – pracujących tu wtedy naukowców: ks. prof. Kazimierza Kłósaka, ks. prof. Szczepana Ślagi, ks. prof. Kazimierza Kłoskowskiego, ks. prof. Mieczysława Lubańskiego. Ich wysiłek intelektualny, inspirowany pasją zdobywania wiedzy i zgłębiania tajemnic wszechświata – jak zauważył autor wystąpienia – przyczynił się do wielu ważnych osiągnięć i sukcesów naukowych sekcji Filozofii Przyrody. Dzięki wzajemnej współpracy i komplementarności prowadzonych badań naukowych, udało się im wypracować jednolity profil badawczy, cieszący się dużym uznaniem w wielu środowiskach akademickich. Spośród konstytuujących go elementów, prelegent wymienił: realizm filozoficzny, autonomię filozofii w stosunku do innych nauk, rozróżnianie płaszczyzn metodologicznych w analizach filozoficzno-przyrodniczych oraz wzajemne dopełnianie się filozoficznej i empirycznej wizji świata. W dalszym toku swej wypowiedzi ks. prof. Świeżyński przypomniał także główne obszary badań prowadzonych w ramach sekcji Filozofii Przyrody na ATK. Wśród nich zwrócił szczególną uwagę na: metodologię filozofii przyrody, filozofię biologii, genezę i ewolucję życia, filozofię abiogenezy, biofilozofię oraz determinizm przyrody.

W drugiej części wystąpienia autor skupił się na działalności sekcji Filozofii Przyrody po 1999 roku, czyli od momentu powstaniu UKSW.

Na samym początku zaznaczył, iż kierunki prowadzonych obecnie badań stanowią w dużej mierze kontynuację prac poprzedników. Z nowych zagadnień i problemów filozoficznych, z jakimi starają się zmierzyć pracownicy naukowcy sekcji, należy wspomnieć: badania nad filozofią cudu, żydowską i rosyjską filozofią przyrody, miejscem i rolą teologii w poszukiwaniu odpowiedzi na fundamentalne pytania stawiane nam przez rzeczywistość przyrodniczą. Kontynuując swój wywód, chcąc ukazać perspektywy rozwoju filozofii przyrody w ramach współczesnej nauki, prelegent stwierdził, iż rozwój ten powinien polegać na poszukiwaniu płaszczyzny wzajemnego dialogu pomiędzy różnymi, obecnymi w dzisiejszej przestrzeni intelektualnej i mentalności podmiotowej, wyobrażeniami o człowieku i otaczającym go świecie. Toczące się obecnie dyskusje światopoglądowe wokół: kwestii istnienia Boga i Jego stosunku do świata; konfliktu pomiędzy naukowym a teologicznym obrazem rzeczywistości; zjawiska „nowego ateizmu”; problemów związanych z tzw. inteligentnym projektem wszechświata i ewolucją, stawiają wiele nowych zadań przed filozofią, zwłaszcza filozofią przyrody. Na koniec swego wystąpienia, nawiązując do wyżej wymienionych zagadnień ks. prof. Świeżyński podkreślił, iż realizowana zgodnie z przyjętym profilem badawczym koncepcja filozofii przyrody uprawiana w zaprezentowanej sekcji – wychodząc naprzeciw współczesnym wymaganiom nauki – stawia sobie za cel ukazywanie komplementarności obrazu świata, jaki dają nam nauki przyrodnicze, filozoficzne i teologia.

W kolejnym wystąpieniu *Wokół obiektywizmu filozofii religii* głos zabrał ks. prof. Maciej Bała, reprezentujący katedrę Filozofii Boga i Religii, wchodzącą w skład sekcji Filozofii Bytu, Boga i Religii. W pierwszej części swej prezentacji, przedstawił on najważniejsze fakty i wydarzenia historyczne związane z istnieniem i działalnością naukową omawianej jednostki. Ukazał jej osiągnięcia na polu badawczym i dydaktycznym oraz nakreślił perspektywy dalszego rozwoju jednostki. Podkreślił także to, iż w ramach obecnej działalności badawczej katedry Filozofii Boga i Religii duży nacisk kładzie się na wzajemną współpracę pracowników naukowych i doktorantów.

W drugiej części przygotowanego przez siebie referatu, ks. Bała zajął się problemem obiektywizmu w filozoficznych rozważaniach o re-

ligii. Na samym początku zauważył on, że dziś bardzo często w nauce dokonuje się swego rodzaju utożsamienia filozofii Boga z filozofią religii, nie uwzględniając ich metodologicznej odrębności. Autor przedłożenia, zdecydowanie sprzeciwiając się tego typu zabiegom, ukazał, na czym polega odrębność obu dziedzin filozoficznych. W tym kontekście zauważył, iż z filozofią Boga mamy do czynienia od samego początku istnienia filozofii, a jej zasadniczym celem jest odpowiedź na pytanie o to, czy Bóg jest? A jeśli jest, to jaki jest? Natomiast filozofia religii, o której pojawieniu się możemy mówić dopiero w czasach nowożytnych, zasadniczo nie zajmuje się kwestią istnienia Bytu Najwyższego. Przedmiotem jej badań jest religia, jako pewien „widoczny” i „dającym się zmierzyć” fenomen ludzkiej egzystencji.

W dalszej części wystąpienia autor przeszedł do właściwej analizy kwestii obiektywizmu w rozważaniach naukowych nad religią. Na wstępie postawił następujące pytanie: czy osobiste przekonania i inklinacje religijne naukowców mają wpływ na kształt i jakość wyników prowadzonych przez nich badań nad religią? Poszukując odpowiedzi na ten problem, ks. Bała powołał się na opinie niektórych współczesnych filozofów religii, m.in. S. Kamińskiego i A. Bronka. Przywołani uczeni twierdzą, że indywidualne sympatie religijne naukowców oraz ukształtowana dzięki nim postawa konfesyjna, często nie pozwalają uzyskać zupełnie obiektywnych wyników badań. Mogą one wpływać i zazwyczaj wpływają na postrzeganie przez nich zagadnień natury religijnej. Dlatego też każdy filozof, przystępując do refleksji nad fenomenem religii, musi posiadać – co najmniej metodologiczną – świadomość czynionych przez siebie pewnych przedzałożeń. Prelegent stwierdził ponadto, że niektórzy myśliciele, jak chociażby F. Rosenzweig czy J. Tischner, z samego założenia interpretują i oceniają poszczególne fenomeny religijne w świetle indywidualnych przekonań religijnych. Taki sposób filozofowania przybiera niekiedy postać apologii konkretnej religii.

Kolejne pytanie, z którym w swych przemyśleniach starał się zmierzyć ks. Bała, dotyczyło tego, czy w ogóle współczesna filozofia powinna zajmować się religią? Problem ten – co podkreślił autor referatu – w gruncie rzeczy jest bardzo istotny, zważywszy na to, że

w dzisiejszej kulturze o mocnym nachyleniu laickim, pojawia wiele głosów przeciwnych traktowaniu religii w kategoriach przedmiotu racjonalnej analizy naukowej. Wiara i wierzenia sprowadzane są często do irracjonalnych, subiektywnych przekonań, pozbawionych obiektywnych racji istnienia. Prelegent podkreślił, iż takie podejście do religii, odmawiające jej statusu przedmiotu badań naukowych, jest bardzo niebezpieczne. W konsekwencji może się ono przyczyniać do zdeprecjonowania tego co duchowe i transcendentne w człowieku, a poprzez to pozbawienia go pewnych elementarnych pierwiastków jego istoty. Stąd, jak zauważył ks. Bała, analiza filozoficzna fenomenu religii, urzeczywistnianych w jej przestrzeni wszelkich form kultu oraz fundamentalnych dla istnienia religii prawd objawionych, jest jak najbardziej wskazana i naukowo uzasadniona. Pozwala ona na racjonalną i obiektywną ocenę poszczególnych religii i tworzących je elementów. Umożliwia także uchwycenie różnych, niebezpiecznych dla rozwoju ludzkiej sfery duchowej pierwiastków zapodmiotowanych w ruchach kultycznych i pseudo-religijnych. Dokonując konkluzji swego wystąpienia, autor stwierdził, iż przestrzeń religijna jako dostępny nam obszar badań intelektualnych, stanowi bardzo złożony przedmiot dociekań filozoficznych. Obiektywizm w badaniach nad religią nie jest czymś oczywistym, a raczej stanowi pewien ideał, cel, do którego filozofia religii powinna dążyć.

Swemu wystąpieniu ks. prof. R. Moń nadał tytuł: *O co się spiera świat etyków?* W ramach Warszawskiego Dnia Filozofii zaprezentował on osiągnięcia naukowe sekcji Etyki oraz kierunki prowadzonych tutaj badań. Wygłosił także referat na temat współczesnych problemów związanych z uprawnianiem etyki jako nauki oraz sporów toczących się pomiędzy tymi, którzy się nią zajmują. W pierwszej części przedłożenia prelegent skupił się na przedstawieniu dorobku naukowego prezentowanej sekcji, ukazując jego istotną rolę w procesie rozwoju oraz promocji naszego Uniwersytetu. Następnie omówił specyfikę i oryginalność prowadzonych tutaj badań oraz ich istotny – podkreślany nie tylko w środowisku etyków – wkład we współczesny rozwój etyki, nauk filozoficznych i humanistycznych. Autor prezentacji podkreślił również fakt, iż studiowanie etyki, zarówno na poziomie

magisterskim, jak i doktoranckim, cieszy się na naszej Uczelni dużym zainteresowaniem, a studiujący ten kierunek odnoszą wiele sukcesów naukowych w Polsce i za granicą.

W drugiej części swego wystąpienia, ks. Moń przedstawił referat, w którym przybliżył aporie i dylematy związane z uprawianiem etyki jako nauki. Zasadniczym problemem – jak zauważył na wstępie autor – jest już samo określenie przedmiotu badań tej dziedziny filozoficznej. Przedmiotem tym powinna być ludzka moralność. W takim – najbardziej właściwym ujęciu etyki – stanowi ona intelektualny namysł nad ludzką moralnością. Nie wszyscy myśliciele jednakże w ten sposób pojmują tę dziedzinę filozofii. Przywołany przez prelegenta P. Ricouer twierdził, że etyka to: „Wizja szczęśliwego życia realizowana z innymi w sprawiedliwych instytucjach społecznych”. Kontynuując swe przemyślenia, ks. Moń przytoczył następujące stwierdzenie, które trafnie oddaje to, czym jest etyka, ukazuje jej cele i zadania: „Ja to wobec ciebie powinienem”. Sformułowanie to, jak zaznaczył prelegent, każe postawić nam jednakże następujące – objawiające jeden z kluczowych dylematów etycznych – pytanie, mianowicie: „Co ja wobec ciebie powinienem?”. Odpowiedź na tę kwestię była, i jest nadal przedmiotem wielu sporów wśród tych, którzy zajmują się intelektualną analizą ludzkiej moralności.

Spośród innych zagadnień naukowych, różnie rozumianych i interpretowanych, a poprzez to wzbudzających w środowisku etyków wiele kontrowersji, autor wymienił: pojęcie cnoty i wartości, kontrowersje wokół istnienia etyki chrześcijańskiej, spór o pierwszeństwo pomiędzy metafizyką a etyką, wolnością a odpowiedzialnością. Ks. Moń stwierdził także, iż wiele problemów etycznych związanych jest dzisiaj z wprowadzaniem i rozwojem nowych technologii w dziedzinie informatyki i medycyny. Niezwykle istotny spór toczy się dziś o rozumienie ludzkiej tożsamości podmiotowej: czy nasza osobowość i płeć uwarunkowane są poprzez naturę czy dzięki kulturze? Czy mogę jako człowiek sam określić swoją tożsamość? Na ile jestem w tym wolny, a na ile zdeterminowany poprzez naturę? Kontynuując swą myśl na temat współczesnej kondycji etyki, ks. Moń, powołując się na przykład twórczości francuskiej filozof Monique Canto-Sperber, zauważył, że

dzisiejszą etykę można by określić mianem „etyki ludzi słabych”. Zjawisko to wynika z faktu, że współcześnie etycy zajmują przeważnie problemami mniejszości: społecznych, narodowych, seksualnych; ludzi słabych; „ofiar” niesprawiedliwych układów społeczno-politycznych. Na koniec swego wystąpienia, autor zwrócił również uwagę na dość istotny zanik poczucia powinności, który możemy zaobserwować w propagowanej dziś moralności. Ludzie opierają swe postępowanie przeważnie na zasadach tzw. „etyki bezbolesnej”, ukierunkowanej na minimalizm wymagań. Ponadto przesadnie podkreślają również obowiązek poszanowania zasad tolerancji, demokracji i wolności. W swych wyborach kierują się tym, co praktyczne, skuteczne, materialne i przyjemne.

W następnym wystąpieniu pt. *Ludzkie poznanie w niepewnym świecie* zabrał głos prof. R. Piłat, przedstawiciel sekcji Teorii Poznania i Filozofii Języka. Wzorem poprzedników podzielił on swoją prelekcję na dwie części. W pierwszej przedstawił referat na temat możliwości i granic ludzkiego poznania w – jak to ujął – „niepewnym świecie”. W drugiej skupił swą uwagę na przedstawieniu struktury, dorobku intelektualnego, podejmowanych kierunków badań oraz możliwych perspektyw rozwoju prezentowanej jednostki. W wygłoszonym referacie autor wskazał na problematyczność samego procesu poznawania, warunkującego i umożliwiającego kontakt jednostki z rzeczywistością. Zauważył, iż percepcja świata zewnętrznego przebiega w trzech wymiarach: sądów, słów i działań. Wymiary te są ściśle ze sobą powiązane. Rządzą się różnymi prawami i zależnościami, których często nie jesteśmy w stanie uchwycić i dostatecznie wyjaśnić. Stąd – jak podkreślił prof. Piłat – tak naprawdę nie znamy i nigdy do końca nie poznamy mechanizmów związanych z naszą percepcją rzeczywistości: poznawaniem zarówno samego siebie, jak i świata zewnętrznego względem nas. Posługując się wieloma przykładami z życia codziennego, prelegent uwrażliwił słuchaczy na to, że istnieje duża rozbieżność pomiędzy indywidualnym rozpoznaniem danego stanu rzeczy a ludzkim postępowaniem. Pokazał, iż nie ma ścisłej korelacji pomiędzy poznaniem a działaniem. Często prawidłowo rozpoznajemy konkretne sytuacje życiowe, uzyskując pewność, iż nie powinniśmy w nich uczestniczyć,

podejmować takiej czy innej aktywności podmiotowej. Jednakże, wbrew zdroworozsądkowemu poznaniu i racjonalnemu myśleniu, nie powstrzymujemy się od działania. Ostatecznie nie wiemy, dlaczego postępujemy tak a nie inaczej.

W dalszym toku swego przedłożenia prelegent skupił się nad zagadnieniem filozoficznych badań nad językiem. Powołując się przede wszystkim na myśl L. Wittgensteina i B. Russela, przybliżył uczestnikom konferencji przedmiot, cele i metody filozofii języka, jako nauki zajmującej się rozumową analizą ludzkiego wyrażania myśli. Język – zauważył – stanowi niejako „pomost”, drogę łączącą myśl z rzeczywistością. Pozwala nam on wypowiadać własne myśli, uczucia, stany wewnętrzne oraz dokonywać swego rodzaju porządkowania, „oswajania” świata zewnętrznego. Ujawnianie się myśli w języku, to bardzo skomplikowany i złożony proces, który warunkuje wszelkie formy ludzkiej komunikacji. Dlatego też – co mocno podkreślił autor na koniec swego referatu – komplementarne i interdyscyplinarne badania nad funkcją języka we współczesnych formach komunikacji, powinny stanowić priorytetowe zadanie dla dzisiejszej nauki, zwłaszcza zaś filozofii.

W drugiej części swego wystąpienia prof. Piłat zaprezentował osiągnięcia naukowo-badawcze i dydaktyczne sekcji Teorii Poznania i Filozofii Języka. Pokazał, że sekcja ta stanowi bardzo prężnie działającą i niezwykle ważną gałąź całego Instytutu Filozofii. Wysiłki i osiągnięcia naukowe skupionych wokół niej pracowników naukowych, doktorantów i studentów, w sposób istotny przyczyniają się do rozwoju naszego Uniwersytetu a także do propagowania i promocji myśli filozoficznej w różnych kręgach i środowiskach akademickich w Polsce i poza jej granicami. W ramach prezentacji sekcji, autor wymienił również główne kierunki prowadzonych tutaj badań oraz najważniejsze z realizowanych projektów naukowych. Spośród tych najistotniejszych należy przytoczyć: badania nad fenomenologią; sumieniem jako ośrodkiem ludzkiego poznania; językiem oraz podstawowymi znaczeniami zwrotów językowych; pewnością i niepewnością naszego poznania, poznawaniem przyszłych stanów rzeczy.

Ostatni z mówców, ks. prof. J. Sochoń reprezentujący najmłodszą z katedr na naszym wydziale, wchodzącą w skład sekcji Filozofii Bytu,

Boga i Religii, katedrę Filozofii Kultury, swoją prelekcję zatytułował: *Filozofia i kultura – po obu stronach ruchomej trampoliny*. Wzorem swoich przedmówców, prelegent podzielił wystąpienie na dwie części: pierwszą mającą charakter obszernego i wnikliwego sprawozdania z działalności prezentowanej katedry oraz drugą, w której wygłosił referat na temat wzajemnych powiązań pomiędzy kulturą a filozofią. W pierwszej części autor wystąpienia przypomniał uczestnikom sympozjum, iż katedra Filozofii Kultury istnieje na wydziale Filozoficznym zaledwie od niedawna. Jej powstanie wiązało się z dość istotną i nagłą potrzebą podjęcia badań nad kondycją kultury w dobie cywilizacji postmodernistycznej i ponowoczesnej. W ostatnich latach – co szczególnie podkreślono – w wielu ośrodkach akademickich na całym świecie mogliśmy zaobserwować bardzo wyraźny rozwój tego typu badań, a co za tym idzie, niespotykane dotąd zainteresowanie filozofią kultury. Sytuacja ta spowodowała, w dużej mierze dzięki staraniom ks. Sochoń, że także na naszym Uniwersytecie otwarto katedrę poświęconą filozoficznej refleksji nad kulturą. Dziś, po kilkunastu latach działalności może się ona poszczycić wieloma ważnymi osiągnięciami na polu naukowo-dydaktycznym. Spośród wypracowanego tu dorobku intelektualnego, na który zwrócono uwagę w prezentacji, należy wymienić: cieszące się dużym zainteresowaniem wśród studentów wykłady z filozofii kultury – przeważnie autorskie – zarówno kursoryczne, jak i monograficzne; liczne wydane książki i artykuły, podejmujące problematykę kulturową; powstałe w ramach katedry prace doktorskie, magisterskie i licencjackie, stanowiące duży wkład we współczesne badania nad miejscem kultury w przestrzeni egzystencji człowieka; przeprowadzone konferencje, sympozja i debaty naukowe poświęcone problemom kultury, religii, państwa i społeczeństwa, promujące filozofię kultury w różnych środowiskach naukowych; znaczny wkład w rozwój i rozumienie tej młodej dziedziny filozoficznej w świecie nauki, zarówno w Polsce, jak i zagranicą. Podsumowując pierwszą część swego wystąpienia, ks. Sochoń stwierdził, iż rosnąca dziś cały czas potrzeba naukowych badań nad kulturą, otwiera przez katedrę Filozofii Kultury dość szerokie perspektywy rozwoju. Ponadto podkreślił fakt, że głównym zadaniem i celem badań prowadzonych w ramach pre-

zentowanej jednostki jest wypracowanie w przyszłości nie istniejącego jeszcze modelu filozofii kultury, opartego o realistyczną metafizykę i antropologię.

W drugiej części wystąpienia, ks. Sochoń omówił – ważny z punktu widzenia źródeł powstania filozofii kultury – problem wzajemnego przenikania się kultury i filozofii w czasach Odrodzenia. Przypomniął, że filozofia kultury jako odrębna nauka, pojawiła się na przełomie XIX i XX wieku w niemieckiej szkole neokantowskiej. Do filozofów, którzy przyczynili się do jej wyodrębnienia spośród innych nauk filozoficznych, trzeba zaliczyć: W. Wundta, G. Simmla, E. Cassirera. Poszukując jednakże korzeni tej nauki – zauważył autor – należy sięgnąć w swych rozmyślaniach do wcześniejszego okresu Odrodzenia. Ważnym, niemalże rewolucyjnym osiągnięciem tego czasu dla kultury, było pojawienie się druku. Fakt ten umożliwił, nigdy nie spotykaną do tej pory na taką skalę dostępność do świata kultury, poprzez rozpowszechnianie tekstów pisanych, będących – jak to ujął prelegent – „rezerwuarem zbiorowej pamięci treści kulturowych”. Wynalazek druku miał fundamentalne znaczenie dla rozwoju kultury, gdyż otworzył jej skarbiec, dla wielu dotąd niemogących sobie pozwolić na zakup przepisywanych ksiąg warstw społecznych. Poprzez to przyczynił się do pomnożenia i rozwoju dróg przekazu treści kulturowych, który to przekaz stanowi jeden z zasadniczych warunków istnienia kultury.

Ks. Sochoń, kontynuując swe przemyślenia na temat okresu Odrodzenia, podkreślił, że w czasie tym zaszedł bardzo istotny proces konsolidacji filozofii i kultury. Przyczyniły się do tego m.in. osiągnięcia naukowe tego okresu, które doprowadzając do „rozszyfrowania Księgi przyrody”, pozwoliły filozofom zwrócić uwagę na problemy natury antropologicznej i humanistycznej. Spośród innych ważnych czynników, dzięki którym doszło do zacieśnienia więzów pomiędzy filozofią a kulturą, autor wymienił: wystąpienie Lutry, reformację oraz sobór Trydencki. Wydarzenia te uwarściwiły człowieka na jego sferę wewnętrzną oraz doprowadziły do pewnego podziału w postrzeganiu przez niego rzeczywistości. Człowiek odróżnił świat rzeczy – świat materialny od sfery ducha – świadomości, sfery kultury, czyli kreatywnej podmiotowości. Rozróżnienie to, jak i wszystko to, co dokonało

się w kulturze i filozofii w okresie odrodzenia – co podkreślił autor, podsumowując swój referat – miało znaczący wpływ na wyłonienie się i ukształtowanie filozofii kultury jako jednej z nauk filozoficznych.

Na koniec swego wystąpienia autor podkreślił fakt, iż po ponad stu latach istnienia filozofii kultury nauka ta nie doczekała się jeszcze jednego, zadawalającego modelu analizy świata ucieleśnionych idei duchowych. Nie ma też jednej, satysfakcjonującej definicji samej kultury. Ks. Sochoń uwrażliwił także swoich słuchaczy na fundamentalną kwestię związaną z uprawianiem filozofii kultury, mianowicie: na nasze rozumienie kultury zasadniczy wpływ ma filozofia, na której opieramy się w badaniach. Inaczej będzie patrzył na kulturę filozof klasyczny a inaczej marksista czy idealista. Wszystko to powoduje, że świat kultury stanowi dla filozofii cały czas źródło wielu aporii i problemów, motywuje do coraz to nowych badań i refleksji.

MAGDALENA SAGANEK, MAGDALENA PŁOTKA
INSTYTUT FILOZOFII UKSW, WARSZAWA

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ W KRĘGU ŚREDNIOWIECZNEJ METAFIZYKI

W dniu 12 grudnia 2013 na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pt. *W kręgu średniowiecznej metafizyki*. Była to druga z kolei konferencja (po organizowanej w 2011 roku konferencji *W kręgu średniowiecznej antropologii*), organizowana przez Katedrę Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Katedrę Historii Filozofii Polskiej, poświęcona filozofii średniowiecznej.

Po przywitaniu wszystkich gości przez ks. prof. dr. hab. Tomasza Stępnia (UKSW), rozpoczęła się pierwsza sekcja poświęcona metafizyce Boga, w ramach której wystąpili kolejno: ks. dr hab. Piotr Roszak (UMK), który przedstawił referat pt. *Biblia i metafizyka: rola inteligibilności metafizycznej w hermeneutyce biblijnej Tomasza z Akwinu*; następnie ks. prof. dr hab. Mirosław Mróz (UMK) wraz z referatem pt. *Epistemologia cnoty pojętności: od mądrości zmysłów do metafizyki*.